

Ngwuja'ri ngwanni ngwullu je Bulij Abijuj Äni kitabanu

Bulij gwükäcä ngwikirijinä kündär gani Abijuj ngwaalu ngwucaar je gweneno Türkiyä. Gündär gani Abijuj giru ngwaalu ngwati aar gu äpji gi'remna yobo gicaar ngwaalu ngwani Artimaj (Diyana). Anni indi Bulij yirnu ngenone Abijuj, ngwele ngwani ngwämra ndi otajidalu Ngwüyawud ngwe (Yiiru 18.19-21). Ele gwüngün gwudi gwodaning ngenone, ngwujalu Abijuj gaji golanu a Ngwüyawud na ngwüji ngwuru garany ämni ndi Yicu (Yiiru 19). Nid mirä gwüngün ngwo're Ürajälim, ngwabingaci mbumbung je lidi gi'doonga Abijuj ndi aar le mbudi ngwaalu ngwani Milituj ngwuj gu ge'te kuyanü gidi Ngwaalu ngwuje ci jarbalu (20.18-38).

Bulij gwullu ngwuja'ri ngwee gaji ganni gijung ge korkon Ruma (Abijuj 3.1). Gwullu ndi ari nu, gaji gidi mi'ra gidi yi'ralalu 'dar gadi ji yeleny ye yidi Kirictu. Manari ngwüji ngwuma gwujani Yicung, ngwugekajidu ndi Kirictu na ngwuma ru ngwüji ngwe'te pu. Bulij gwüpäcä ngwanni ngwadi uli ngwuja'ri ngwe ngwüngün ndi aar ämnäjidä aar ülläcidälü. Garatani gay gidi eelle gwegen gidi yi'duru nayidigany gidi gwerreng. Aar be manni ru nono ngwaa'ri

ngwu'ri'ru aar jayi yiguri aar düdänijidänü.

Yajang yidi ngwuja'ri

1. Aganni (1.1-2)
2. Kirictu gwati ätä onjacing gwudi ligi'rim (1.3—3.21)
3. Midi gwanni gwuyang ndi gekajidi ndi Kirictu (4.1—6.20)
4. Aganni gwudi mi'ra (6.21-24)

Aganni gwudi Bulij

¹ Äny gwuru gwani Bulij, gwuru doo'ra dükäjäär didi Yicu Kirictu anaku bupa gu Ngwaalu. Nggwuru gwükäjä ngwuja'ri ngwee. Ngwükäcä je ngwüjü ngwanni ngwujuru'ru ngwudi gi'doonga gidi Ngwaalu kündär gidi Abijujing lanni lämnä ndi Yicu Kirictu.

² Ara je Ngwaalu ngwani gwuru Papa gwege na Deleny dani Yicu Kirictu, ätä yimi'ra ara je ätä adatingalu.

Onjaci gwudi Ligi'rim

³ Ar näji Ngwaalinga ngwanni gwuru Papa gwudi Deleny dege dani Yicu Kirictu, gwanni gwuminje onjaci giyi'ralalu 'dar yidi ligi'rim lidi yeleny yidi gerala, ji gwe gwege ndi Kirictu.

⁴ Ndi ari nginde gwäbrü nje ar nje gilängidiyi Kirictu gwe 'tu'tu gwerre anni aa'ting na ge'te didläyü nunnu aar nje ju'riyi ar jayi nono ngwäyänü ngwüngün. Änni gwe gwüngün,

⁵ nginde gwügi'tini nje ndi ari aar nje aniji yiiji yüngün Yicu Kirictu gwe. Jada gwe na bupi gwe gwüngün.

⁶ Ndi ari ar ortada näji gwe giyimi'rü yüngün, yanni yätädäär nje a'tur ndi Yicu gwanni gwänning.

⁷ Nginde gwü'rädi njälü yin ye yüngün, yi'rany ye yüngün ndi aar nje Ngwaalu düdänijänü ndi ke gwege irälü gwe gwudi yimi'rü yüngün.

⁸ Yanni yibäläjäär nje nono bebere gwe 'dar na lenge.

⁹ A nginde gwuru Ngwaalu gwuminje 'täci yujimidalu yidi bupi gwüngün anaku ge'teng gu gwerre ndi bupi gwüngün gwanni gwujaw ndi Kirictu.

¹⁰ Nunnu aar gi'tini giyiuru ma gaji ila ganni gege'ta Ngwaalu ngwumedadi ndi ari ganni gading ge gwägi'ri'tä ngwony 'dar kerala na gidiyängälü Gideleny de'te pu dani Kirictu.

¹¹ Nginde gwe, alanga lanni liru Ngwüyawüd liru ngwikirijin, a lima ape gu'ru 'dünggüngün 'to anni ma aar nje äbrü anaku gege'teng gu yi'ral, gwanni gwati ge'te yi'ral 'dar anaku buping gwüngün gwanni gwümining.

¹² Ndi ari nunnu alanga lanni limadinana ar äti dünicing ndi Kirictu ndi ari ar ru lanni ladi ortada näjing gwüngün.

¹³ Na nga nga 'to lanni liru Garany, lima ru ngwüji ngwudi Ngwaalu kaji ganni gima ge 'dingini ngwuja'ri ngwanni ngwuru 'didanu. Ngwuja'ri ngwanni gwujaw ngwudi gilang gwalu. Anni ma aang änni ndi Yicu, lima je ngidä 'dünggüngün dilge de diru ligi'rim lanni liju'ru laru le Ngwaalu

¹⁴ ligi'rim gilee lani änijälü gwüngün 'dengge gwudi yu'rin yege yanni yadi ar je mbuji komon

ganni gadi ge Ngwaalu ü'rä ngwüjälü ngwüngün pupud aar ortada näjüing gwüngün.

Yäy 'tu na otacalu

15 Yäy gu nu 'to nggwu'dingina ngwüji ämnä gwe gwalu Gideleny dani Yicu na ämnä gwe gwalu ngwüjü 'dar ngwanni ngwuju'ru ngwudi Ngwaalu.

16 Yiru giyee yanni yigäbüciny ati nyi 'ti dünädi ndi ci Ngwaalinga yäy 'tu gwani nga nga, nda je angidani ndi otaci Ngwaalingalu gwüny.

17 Äny gwati otaci Ngwaalingalu gwudi Deleny dege dani Yicu Kirictu, papa gwanni gwäti näjüing, ara je ätäda ligi'rämä lidi bebere na lidi 'täälü, nunnu nga lengedani ngindeng.

18 Äny gwotaca Ngwaalingalu 'to ndi ari ara je or'raci ngwäy ngwudi yigor yalu nunnu nga lenge ge'tajing gwanni gwornacara je, irälü gwudi näji gwudi yu'rin yüngün ngwüji ngwanni ngwuju'ru ngwudi Ngwaalu.

19 A yiima yüngün yanni yipana, ya'ti äti gu'ranu 'dengge lanni lämnä 'dünggün.

20 Yiima giyee yiru nono yiima yüngün yanni yapu yiiru yani ojeme nono yanni yige'teng je ndi Yicu Kirictu anni mung 'di'riyā giyi'ranyanu ngwuge'talu kaama güngün giyelenyanu yidi gerala.

21 Yipana giyartan 'dar na giyeleny 'dar giyiima 'dar na giyur'tu na ngwüriny ngwudi yeleny yere 'dar, aa'ti nu gididlä 'dogo, a be 'to gididlä ndä'di dadi o'ra.

²² A Ngwaalu ngwuma ge'te yi'ral 'dar giy-oranu yüngün ngwümäti yelenya nunnu ngwuru gi'ra gidi yi'ral 'dar yidi gi'doonga gidi Ngwaalu

²³ ganni giru ngwanginu ngwüngün mbuti gwüngün, nginde gwanni gwati onjaji yi'ral 'dar ngway ngwe 'dar.

2

Ngaa layu gwerre gweneno ngaa limidu

¹ A be nga nga gwele gwerre, ngaa liru ngwüji ngwayu gilig'i'rim gwani nyurtanu gwalu a gwani yi'ral yalu yanni yiki.

² Yanni yata gu elellanu gaji ganni gija ge ndi gwuji gay gidi ngwüji ngwudi didlä. Ngaa gwuji dijego'ro dannu diru deleny didi ngwü'rillä ngwudi dirun. Lig'i'rim lanni gilo ndi ape yelenya ngwüjänü gwanni ngwunyurtanu.

³ 'Didanu alanga 'dar lelella gu giyi'ralanu yanni yiki. Gaji gijar ge ndi gwuji drü dannu diki. Ati ar gwüjini ami'rang gwudi lingeno a bupi gwudi yigor yege. Nono ngwüjü ngwudi didlä lingeno le, a liru ngwüjü ngwü'dädi je güündä nono gidi Ngwaalu.

⁴⁻⁵ A be anaku inädär gu Ngwaalinga gwulleny na ndi ari inä gwüngün 'dengge gwirälü na ndi ari änni gwanni gwämnäär nje gwe gwulleny, gwuminje midiyi Kirictung le a lanni liru ngwüji ngwayu gwele gilig'i'rim gwani nyurtanu gwege. Yimi'rü ye yidi Ngwaalu, ngaa lima gilängidini.

⁶ A Ngwaalu ngwuminje 'di'riyi Kirictunga le gwuma aar nje le ge'talu kerala ndi Yicu Kirictu.

⁷ Nunnu ngwinggidi ngwüdlä 'dar ngwanni ngwändi, irälü gwudi yimi'rü yüngün yanni yiralu 'ter yipana. Yanni yinggiding je giyimi'rü yüngün 'dengge ndi Yicu Kirictu.

⁸ Ndi ari yiru yimi'rü ye yidi Ngwaalu, ngaa lima gilängidini änni gwe gwalu ndi Yicu. A ya'ti ani yigo'ro ye yalu, aar be ani angidaji gwudi Ngwaalu.

⁹ Ya'ti ani yiiru nunnu aa'ti diji dere da iringini.

¹⁰ Ndi ari alanga, Ngwaalu gwuru ngwuge'te nje guy ge ndi Yicu Kirictu. Nunnu ar ärrü yiiru yanni yijaw, yanni yigi'tijäär nje Ngwaalu 'tu'tu gwerre nunnu ar je ärrü.

A liru le'te pu ndi Kirictu

¹¹ Diwayinar be ndi ari gwele gwerre, nga nga gilee liru Garany lica je Ngwüyäwüd la'ti ü'ri'tänä, Ngwüyäwüd ngwanni ngwati ci yigo'ro yegen lü'ri'tänä ndi inggidi ndi ari ngwäbrä je Ngwaalu. A be nggwadi ari, ü'ri'täni nggwee, gwäpinä ngwanginu guy ge gidi diji dümnä.

¹² Diwayinar ndi ari kaji nggone, ngaa lü'ridänü Kirictunga le ngaa ru Garany ngwüjänü gwudi 'dunung ngwani Yijiräyil. Ngaa ru ngwirnü ndi gekajidi* gwudi Ngwaalu ngwuja'ri gwudi Ngwaalu ngwanni ngwucu ngwe ngwügürnä gwudi Ngwüyäwüd ngaa 'ti äti ge'tajingalu gwere. Ngaa 'ti äti Ngwaalinga gididlä.

---

* **2:12 2.12** Ngwaalu ngwugekajidar Äbräyim gwe na Ijaag na Yagub ngwuji ü'rici ngwuja'ri na yiji yegen.

13 A be gweneno ndi Yicu Kirictu, ngaa lanni li'tüdänü gwele Ngwaalu, lima je gwä'rá gito gito Ngwaalu yin ye yidi Yicu Kirictu.

14 Ndi ari nginde gwani Kirictu, gwuru adatalu gwege. Gwanni liming je gäbici lele rom lima ru le'te pu. Gwanni gwuma äbri dirgaka kay danni dü'ridäjänü dani kajidi ngwäy,

15 yi'rany ye yüngün. Nginde gwuma äbri yobo ngwuja'ri ngwanu ngwüngün na dimürä na drü yin ye yüngün nunnu ngwuje 'tüyī gilee rom giligo'ro lüngün aar ru le'te pu liyang ngwuge'te yi'ral aar adatalu.

16 A nunnu ngwuje gwä'räjidi gilee rom ngwanginu ngwe'te pu Ngwaalinga le yi'rany ye yüngün kü'rälä yani kajidi ngwäy gwegen, gilee 'dün liru Ngwüyäwüd na lani liru Garany.

17 Yicu gwändädi ndi ara je ondaci ngwuja'ri ngwanni ngwujaw gwani adajidalu 'danggalu lele li'tüdänü gwulleny Ngwaalu na gwani adajidalu ngindenga lele liju gito gito 'dünggüngün.

18 Yiru ndi ari Yicu gwe, alanga gwüpäng lanni liru Ngwüyäwüd na lanni liru Garany, a la burni ndi 'dongga ndi papa ligi'rim le le'te pu.

19 Yäy gu no, ngaa la'ta be rüdi Garany ngaa ru ngwirnü, ngaa be ru ngwüji ngwudi 'dunung ngwüjängä le ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwuju'ru lidi längir lidi ngwu'dun ngwudi Ngwaalu ngwe'te pu

20 ngwodana kidingala ganni gege'ta ngwoo'ra ngwükäjäär je na ngwijir a Yicu Kirictu ru go'rr ganni giru gidingo ganni giru gi'ra güngün.

21 Nginde, gwümätinä gu ngwu'dun ku gwüpäng 'dar aar odani aar 'tänü aar ru gobo

ganni giju'ru Gideleny.

²² Acajidi gwe gwalu ndi Yicu 'to, lima je gekajidi gwüpäng ngaa lima ru nono ngwu'dun ngwanni gwati gu Ngwaalu ji ligi'rim le lüngün.

3

Bulij gwondaca ngwüjü ngwuru Garany

¹ Yiru giyee yanni yigäbicinny nyi be genne giyirna gwani Bulij ondaji gwe ngwüriny ngwudi Yicu Kirictu gwani nga nga liru Garany.

² Anaku 'dingina gu yiuru ye yidi yimi'rü yidi Ngwaalu yanni yätädäär nje yani nga nga.

³ Ndi ari yiru yujimid yanggacaar nje 'täälü gwe anaku ca je gu gwerre gwoko ngwuja'ri ngwanni ngwuminje ulli.

⁴ Ma aang uli ngwuja'ri ngwee, nga la be burni ndi lenge lengeng gwüny gwani yujimid yidi Kirictu.

⁵ Yanni ya'ti je Ngwaalu enggaca ngwüjü ngwudi gimaad ganni gimadinana anaku mung je gu enggaci lüngün gweneno lanni liru ngwoo'ra ngwükääär je na ngwijir ngwüngün ligi'rim le lüngün lanni Liju'ru.

⁶ Yujimid giyee yiru ndi ari ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwujaw, lanni liru Garany gwele lima be emadi ngwüji ngwe ngwudi Yijiräyil gwüpäng giyu'rinanu, lima ru ngwüji ngwudi ngwang-inu ngwe'te pu lima äti acajiding gwüpäng giyi'ralanu yanni yaru ye Ngwaalu yani gilang ndi Yicu Kirictu ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwujaw.

⁷ Ngwuru ngwanni ngwuruci nje dīnād yīmī'rū ye yidi Ngwaalu yanni yangidacaar nje yiiru ye yidi yiima yūngūn.

⁸ Āny gwanni gwuru gu'ru gooko ngwūjānū 'dar ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwuju'ru. Yīmī'rū giyee yātādār nje Ngwaalu ndi ari nyi ondaci ngwūjū ngwanni ngwuru Garany ngwuja'ri ngwudi Kirictu ngwani irālū gwudi yeleny yūngūn yanni ya'ti ami'ratu.

⁹ A ndi enggaci ngwūjālū gilingenalu 'dar ndi ari, gege'te gwudi yujimid giyee yanni ya'ti je Ngwaalu ngwanni ngwuge'ta ngwony 'dar, 'tācālū ngwūdlā ngwe 'dar ngwee ngwuma ele.

¹⁰ Ngwaalu ngwūmīnā ndi ari gweneno gi'doonga ge gūngūn, a bebere gwani Ngwaalu giyi'ral giyirel a je ngweleny na yiima yidi gerala lenge

¹¹ anaku buping gwūngūn gwudi gwur'taling gwanni gwuming ge'te ndi Deleny dege dani Yicu Kirictu.

¹² Ndi ari nginde gwe a āmnī gwe 'dūnggūngūn, a la gātīnī linginalu, yedeny ya'ti yinje eny aar 'ranu ndi 'dongga Ngwaalu.

¹³ No, a je be otacalu ndi ari aa'ti ngaa la muli nono la gwalli ngwāy gwani dīrbā dūny. Yiru yani nāji gwalu.

Bulij gwotaca Ngwaalingalu gwani gi'doonga gidi Abijujing

¹⁴ Yiru giyee yanni yīgābīcīny nyi be kwuci Papangalu yirku ye.

¹⁵ Gwanni gwuru Papa gwudi ngwūjī 'dar kerala na gidīyāngālū.

16 Nggwotaca Ngwaalingalu ndi näji gwüngün gwanni gwirälü, ara je ojemeye nono yiima ye yidi ligi'rim lüngün giyigoranu yalu.

17 Nunnu a Kirictu ji giyigoranu yalu ämnä gwe gwalu 'dünggüngün. A nggwotaca Ngwaalingalu ndi ari ngaa dirninälü ngaa mätinälü ndi ämnäjidi

18 ngaa mbuji yiima gwüpäng ngwüjängä le 'dar ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwuju'ru. Ngaa lenge ndi ari ämnä gwudi Yicu gwongranu, ngwolalu, ngwolala na ngwolanu.

19 A ngaa lenge ndi ari ämnä nggwee gwudi Kirictu, gwuru gwanni gwitana bebereng gwudi ngwüji 'dar nunnu ngaa mbuti giyi'ral 'dar ndi mbütüyi gwudi Ngwaalu.

20 Gwenene 'dünggüngün, gwanni gwäti yiima ndi ärrä yi'ral yanni yipana gu'ru giyi'ral yanni yati ar ye otacalu ar gu jada. Yiima ye yüngün yanni giyo yapu yiiru 'dengganu.

21 A Ngwaalu näjini ki'doonga güngün ndi Yicu Kirictu kimaad 'dar yomonalu pipi'ri'ti! Yiru gu.

4

Acajidi gwe'te pu ngwangina ngwudi Kirictu

1 Yäy gu no, nggwa je päcälü äny gwani Bulij gwanni nggwo gwugenna giyirna yani äpiji Yicu Kirictung yiiru, elellar elelleng gwanni gwädi ndi urnidi gwanni gwurnacaara je Ngwaalu.

2 Ülläränü ngaa ru looko giyomonalu 'dar ngaa ru ngwumulu, ngaa määtä yiguri ngaa or'temajidi ämnäjidi gwe.

³ Jar 'di'däny ndi määtäda gekajiding gwudi Ligi'rim gekajidi gwe gwudi adatalu.

⁴ Ngaa ru ngwüji ngwangu ngwe'te pu na gilig'i'rim le'te pu anaku urnidara je gu ndi ge'taji gwe'te pu.

⁵ A läti Deleny de'te pu, a ämnä Ngwaalu gwe'te pu a ndi nyinyini gwe'te pu.

⁶ Ar äti Ngwaalinga ngwe'te pu ngwuru Papa gwudi ngwüji 'dar. Gwanni gwüllädälü 'dar, ngwape yiuru giyi'ral 'dar ngwuji giyi'ralanu 'dar ngwuji 'dengganu 'dar.

⁷ A be alanga 'dar liminje adaci yimi'ra. A diji de'te de'te dapu gu'ru gungün anaku minä gu Kirictu.

⁸ Yiru giyee yanni yaru ye gitab ganni gu'rin gidi Ngwaalu ndi ari, "Anni mung 'di'ri ngwallu kerala gwudamu, gwuma oktani ngwüjü ngwanni ngwuju giyirna, (gwerre) ngwangidaci ngwüjü yiuru."*

⁹ Yiru ange yani, "Anni mung 'di'ri ngwallu." Yani ndi ari nginde 'to gwuru gwanni gwüllü kerala gwerre gwerre ngwülläda gidiyängälü gali ge.

¹⁰ No nginde gwanni gwüllü, gwuru gwe'te gwe'te gwanni gwuma 'di'ri ngwallu ngwandadala giyerala 'dar nunnu ngwümbüti ngwaalingalu 'dar ji gwe gwungün.

¹¹ Nginde gwuru gwanni gwati je adaci loko aar ru ngwoo'ra ngwükäjäär je a loko aar ru ngwüjir a loko aar ru lanni lati ondaci ngwüjü

---

* **4:8 4.8** Yicu ngwuja'ri ngwe gwuru nono deleny danni do'ra giyära didamu ngwapana ngwüjü ngwonganu giyära ngwadaci ngwüjü ngwony. Mäjimür 68.18

ngwuja'ri ngwanni ngwujaw, a loko aar ru ngwoo'ra na ngwoorta

¹² ndi ari aar ja'rimada ngwüjü ngwudi Ngwaalu ndi ape yiiru, nunnu a ngwanginu ngwudi ngwikirijin ngwanni ngwuru ngwanginu ngwudi Kirictu odanalu ndom

¹³ 'di alanga 'dar ar ru le'te pu ndi gekajidi ngwaalu ngwani änni Ngwaalu a ngwaalu ngwani bebere gwani Giji gidi Ngwaalu ar ru ngwüji ngwupa gwani bebere. Ar ru ngwüji ngwumbutu ar mbuti kay 'dar ar ru nono Kirictung.

¹⁴ A la'ta be larri yogonga nono yiji yanni yooko. Yanni yiru nono yanya na ngwu'rakar ngwadi je dirun ape aar je gatada gweere ya gwodan aar je idäjänü ngwuja'ri ngwe ngwudi ngwüji ngwanni ngwuru 'tur aar je dudiyi.

¹⁵ Ma be ari a limätinälü ngwuja'ri ngwanni ngwuru 'didanu, ännäjidi gwe, a la be pe ngwuja'ri 'dar 'di a la ru nono Kirictung gwanni gwuru gi'ra.

¹⁶ 'Dünggüngün gwanni mätinädi gu ngwanginu 'dar gwüpäng. Ndi ari aar dege'dajidi gwüpäng 'dar aar apajidi yiiru. Nunnu a ngwanginu odani aar pe ännäjidi gwe.

Ellele nono yiji yidi buri

¹⁷ Äny gwa je ondaci ngwuja'ri ngwee ngwäyanü nga je päcälü Gideleny ndi ari aa'ti ngaa la ji ndi ellele nono ngwüjü ngwuru Garany ndi ari ngindenga lati iräji ngwäyalü giyi'ral yanni ya'ti äti ngwäyanü.

18 Ngindenga gilo gidirimänü lima je dirim rimiyi yigor ndi aar lenge ngwuja'ri ngwanni ngwäti ngwäyanü. Ngindenga lima ru ngwu'dunggal ngwuja'ri ngwudi midi gwudi Ngwaalu aar 'ti lingidi elelleng gwani Ngwaalu gwani undi giyi'ra yegen.

19 Ngwüji ngwee ngwati je 'ti ba be yaaru apu ndi ari ngwuma gu äbräji ndi elalu mbüny giyi'ral yanni yiki lima ätäda lingina legen gay ndi ärrü yidiganya 'dar aar je übijänü.

20 A be nga nga, yä'tüdi giyee yindäda gu ndi lenge Kirictung ndi ari nga je ärrü.

21 Äny gwülingidi gu ndi ari yäti ngwäyanü anni ma aang 'dingina nginde gwe na anni ma ara je gu enggaci ndi ari yiru ange yiru 'didanu yani Yicu.

22 Yiru giyee yanni yenggacara je ndi ari gatanar elelleng gwudi lingeno gwudi gwerreng gwani lingeno lanni lu'rin, gwani ami'ra gwudi ligo'ro lüngün gwanni gwuru 'tur.

23 Lenggaca je ndi ari ara je Ligirrim lanni Liju'ru icäjänü iriyi gwe ngwäyalü ngwanni ngwuyang.

24 Ngaa genne lingina lanni liyang lanni ligitina ndi ru nono lidi Ngwaalu ngwuru 'didanu ndi dünälü na ndi ju'ri.

25 Yäy gu no, gatanar be yi'duru ngaa abingajidi yengga yi'ral yanni yäti ngwäyanü ndi ari alanga 'dar liru le'te le'te lidi ngwanginu ngwe'te pu.

26 Manari güündä gima ji, aa'ti be ya je ärrü yanni yiki, aa'ti güündä ga ji 'di a lingen üllü.

²⁷ Aa'ti ngaa lätädä dijego'ro gay ndi ara je oktada ndi ärrä yi'ral yanni yiki.

²⁸ A dijji danni diru du'ram gwele gwerre, aa'ti ba be da ru du'ram mana, ngwube manni ru danni dadi ape yiiru yere yijaw ngwuy ngwe ngwüngün, ndi ari ngwäti aar gu emadi ngindenga le lanni la'ti äti.

²⁹ Aa'ti ngaa la 'tüyü ngwuja'ri ngwere ngwuki ngwulemanu, ngaa be ondaji 'dogo ngwuja'ri ngwujaw ngwani bupi gwegen nunnu ngwüji ngwanni ngwadi je 'dingini, aar je mbuji ngwuru yimi'ra 'deggen.

³⁰ Aa'ti ngaa la gäbici Ligi'rämä lidi Ngwaalu lanni Liju'ru ndi runi, Ligi'räm lanni liringidäjä je ndi ari 'di a gomon ila gada je ge Ngwaalu ü'rälü.

³¹ Gätär ngwuja'ri mbüny ngwani 'rati ngwäy, iyidanu, güündä, acidi dulu de, ari ngwulem ngwuja'ri ngwanu 'dar ngwanni ngwati apa yi'ral yanni yiki.

³² Jayidar ngwäy ngaa inäjidi gwüpäng, düdänijidäränü giyi'ral yanni yiki anaku düdänijära je gu Ngwaalanu ndi Yicu Kirictu.

5

Elle gwudi ngwikirjün

¹ Yäy ärinär be Ngwaalinganu ngaa ru nono yiji yanni yämnäär je.

² Ngaa ellele elleng gwudi ämnäjidi anaku ämnäär nje gu 'to Yicu Kirictu 'di ngwayi gwani alanga. Ayi gwüngün gwuru mi'rining nono gwuru de'reny dami düwä Ngwaalu.

³ A be aa'ti ondaji gwere gwa ji 'danggalanu gwani yijin na rngi gwere na ubanu gwere gwa ji 'danggalanu. Ndi ari yi'ral yanni yiru gu no, ya'ti jaw ndi ji ngwüjänü ngwanni ngwuju'ru ngwudi Ngwaalu.

⁴ Aa'ti ngaa la ari ngwulem nga ondajalu yämbärä na ngwu'dera ngwanni gwa'ti ädi. Ngaa be manni ortada Ngwaalinga giyigoranu ngaa je ci yäy 'tu.

⁵ Ndi ari nunnu no, ngaa la lenge 'didanu ndi ari gwere gwanni gwuru dijün, na gwanni gwuru didigany na gwanni gwubanu, ndi ari gwanni gwubanu, gwuru diji dati äpiji didülä yobo gwa'ti äti ndi ape yu'rina yere giyelenyanu yidi Kirictu na Ngwaalu.

⁶ Aa'ti ngaa la gäbici dijü dere ndi ara je idäjänü ngwuja'ri ngwe ngwuru 'tur, ndi ari nunnu ngwuja'ri ngwanni ngwuru gu no, ngwati gäbici a güündä ji gidi Ngwaalu 'di ngwi'dädä ngwüjü nono ngwanni ngwati nyurtanu.

⁷ O'rar kora nggoo gidi ngwüji ngwanni ngwuru gu no.

⁸ Ngaa liru nono ngwüjü ngwuju gidirimänü gwele a be anni ma aang ru yiji yidi Ngwaalu, ngaa lima ji giburalu gwani Deleny. Elellar elelleng gwudi yiji yanni yindi giburalu

⁹ ndi ari yuula yidi buri yiru giyee 'dar yani jayi, dünälü na 'didanu.

¹⁰ İräjār ngwäy giyi'ral yanni yati gäbici Delenya dani Yicu Kirictu ngwujayanu.

¹¹ O'raralu giyi'ral yanni yati je ngwüji ärrü ngwudi dirim yanni yiru 'tur, ngaa je be manni 'täjälü.

12 Yiki ngwulemanu ndi ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwati je ngwüji ngwanni ngwunyurtanu ape yu'rimi.

13 A be yi'ral 'dar yanni yati je buri o'rralu, yati enggani aar linginni gi'ra.

14 Ndi ari buri gwuru gwati enyalu ngwügäbici ngwony 'dar aar enggani. Ngaa lanni liru ngwikirijin, liru gu no ngwüji ngwanni ngwati ärrä yi'ral yanni yiki. Yiru giyee yanni gäbica ngwüjü aar be elnge ari, “Ritu nga nggwee gwundru, 'di'rälü nggwee gwayu ara gu buri gwudi Kirictu o'rra.”*

15 Arnganar be ndi ari ngaa gilo lelella awa aa'ti ngaa lelelle liru ngwu'dunggal (nono ngwu'der) ngaa be ru lanni libebera.

16 Nga bornanar linginayu ndi ärrä yi'ral yanni yijaw ndi ari giyo yima ke yomon yanu giyee.

17 No, aa'ti ngaa li'dädänü, ngaa be lenge ndi ari yiru ange yiminä je Deleny.

18 Aa'ti ngaa la rläli di'rica de ara je gäbici ngaa arralu kräm. Ngaa be manni onjadi Ligirimalä lanni Liju'ru.

19 Ati aang ondajidi ngwuja'ri ngwudi Mäjimür, ngaa elnge delnga didi orta na didi ligirim. Elngar ngaa jäyiji Delenyanu giyigoranu.

20 Yomon 'dar ati aang ci Ngwaalinga ngwuru Papa yäy 'tu giyi'ralalu 'dar, ngwüriny ngwe ngwudi Deleny dege dani Yicu Kirictu.

---

* **5:14 5.14** Ngwuja'ri ngwe ngwe'te ngwe'te ndi Ajaya 26.19 na Ajaya 60.1, ngwüji ngwonyadu ngwaru deelnga diru.

Bulij gwülädi ngwuru na ngwaw

²¹ 'Dengenajidar 'dar gwüpäng ndi Yicu Kirictu.

²² Lani ngwaw, 'dengenajar ngwuru ngwalu gwani Deleny.

²³ Ndi ari dur diru gi'ra gidi daw nono anaku ru gu Kirictu gi'ra gidi gi'doonga ganni giru ngwanguinu ngwüngün ngwanni ngwurucing je gilang.

²⁴ Yäy no, nono anaku ati gu gi'doonga gidi Ngwaalu 'dengenaci Kirictung, ati ngwaw 'dengenaci ngwuru ngwegen giyi'ral 'dar.

²⁵ Lani ngwur, ämnär ngwayu ngwalu nono anaku ämnä gu Kirictu gi'donga güngün 'di ngwududiyi ligo'ro lüngün gwani gi'doonga.

²⁶ Ndi ari ngwuju'riyi nono na ngwuga'ru nono uyi gwe nono yaw ye yani 'dingini gwe ngwuja'ri ngwüngün.

²⁷ Ngwügi'tiji ligo'ro lüngün ngwuru gi'doonga gari nono 'rir ga 'ti äti yaaru nono yere ngwu'ti judu nono ngwu'ti äti yi'ral nono yere ngwube ju'ri ngwujayi nono.

²⁸ Yiru gu ye'te ye'te ndi ari a ngwur ämnä ngwayu ngwegen anaku ati aar gu ämnä ngwangina ngwegen. Gwanni gwati ämnä dayu düngün, gwati ämnä ligo'ro lüngün.

²⁹ Na mine yärü gwanni gwati ngwanguinu ngwüngün ke ngwäy. Ngwati ar je pa iye ar je arngani, anaku ati gu Kirictu ärrä gi'donga güngün.

³⁰ Ndi ari a liru ngwüji ngwudi ngwanguinu ngwüngün.

³¹ Yiru giyee yaru ye gitab, “Yiru yanni yati gäbīcī duru ngwube gatani papang gwüngün na nanning gwüngün aar acidi daw de düngün, a ngindenga rom aar ru ngwangina ngwe'te pu.”

³² Yi'ral giyee yiru yujimid yojema a be yondajiny ye yani Kirictu na gi'doonga güngün.

³³ A be gäbīcār ndi ari ati dur de'te de'te 'danggalanu, änni dayu düngün anaku ating gu änni ligo'ro lüngün na daw denya duru düngün.

6

Yiji na mbumbunga

¹ Lani yiji, 'dengenajar papang na nanni anaku bupa gu Deleny dani Yicu Kirictu ndi ari yädi gu no.

² Yüllinä kitabanu gidi Ngwaalu ganni gu'rin ndi ari, “Dinyädär papang na nanni.” Ngwuja'ri ngwuru ngwee ngwanni ngwuru gi'ra ngwuja'ranu 'di (10) ngwanni ngwäti ngwuja'ri ngwaru ngwe Ngwaalu,

³ “Nunnu a ngwaalu jayanu ara je Ngwaalu gendaci yomon ndi midi ngaa midi gididlä.”

⁴ A nga nga lani papanga, aa'ti ngaa la kiyi yijänü yalu ngaa je be manni 'rüniyi ngaa je enggaci ngwuja'ri na gay gidi Deleny.

Ngwinäd na Ngweleny

⁵ Lani ngwinäd, 'dengenajar ngwelenya ngwalu gididlä yedeny ye lididi'ru na yigor ye yanni yiru 'didanu, nono ma aang je ärriji Kirictung.

⁶ 'Dengenacar je aa'ti nunnu nono gwele ma ara je ge'te ngwäy nono nunnu ngaa je gäbici ara je jäyijänü, ngaa je be ärrä yigor ye 'didanu ndi ari ngaa liru ngwinäd ngwudi Kirictu ngaa lapu buping gwudi Ngwaalu yigor ye.

⁷ Ngaa je ape yigor ye 'dar ndi ari yiiru yalu yäpjä je Delenya ya'ta je äpjä dijü dümnä.

⁸ Ngaa diwayini ndi ari Deleny da je ätäda gu'ru gani ape yiiru yalu 'dar yere yanni yijaw ngaa lanni liru ngwinäd na ngaa lanni lä'tüdi ngwinäd.

⁹ A lani ngweleny, ärrär ngwinäda ngwalu yi'ral giyee yijaw. Aa'ti ngwa je iye yedenyo anaku lingida gu gweneno ndi ari gwätängä gwe'te pu 'dogo gwanni gwuru Deleny dalu ngindenga le kerala gwanni gwati 'ti utanu.

Gwomajidanu dijego'rr nga le

¹⁰ Yanni yadiny ye aralu gwodan lani ngwänggäri yiru ndi ari, ojemar nono Gideleny na giyiima yüngün yanni yojema.

¹¹ Gwodanaranu ngwäbländi ngwe ngwudi Ngwaalu 'dar ngwätädärä je nunnu ngaa ji 'däny ngaa gwoma yi'ralanu yidi dijego'rr.

¹² Ndi ari yäara yege ya'ti ani gwomajidanu dijängä le dümnä, aar be ani gwomajidanu ngwur'tunga le, gwomajidanu ngwelenyinga le, gwomajidanu ngwumanga le ngwudi dirim didi didlä, gwomajidanu yimanga le yidi ngwügi'rim ngwudi gere.

¹³ No, gwodanar banu ngwäbländi ngwe ngwudi Ngwaalu nunnu ngaa ji 'däny ngaa dugidi

komon gidi yijego'rr. A ma je be ape giyee 'dar, ngaa mbüjini lidünälä yuru.

¹⁴ Dirnär bälü 'di'däny ngaa rüjinänü 'didanu ngwe ngwuru nono gennenalu jägilim gwe gidiriny, ngaa ülläni dününälü gwalu ngwuru etadi ngwambang gwalu

¹⁵ ngaa genne ngwüdänü giyora yalu ngwani ji mama gwalu ndi ape ngwuja'ri ngwanni ngwu-jaw ngwudi adatalu ngaa je ondaci ngwüjü.

¹⁶ Ngaa gendani giyi'ralanu giyee, lärer lani ämnä Ngwaalu gwalu ngaa le gerani gwu'rijal gwuru ligä lidi dijego'rr.

¹⁷ Ngaa ülläni gilanging ngwuru nono gibumbu gidi etadi ki'ra aang ape ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu aar ru nono galala gidi ligi'rim.

¹⁸ Na otacar Ngwaalingalu gilig'i'rim giyomon 'dar ngaa utalu otaci gwalu 'dar yi'ral yi'ranu 'dar a bupi, yi'ral ye giyee giligoranu, nga arngani ati aang mätinälü ndi otaci ngaa päcälü Ngwaalingalu ngwüji 'dar ngwanni ngwuju'ru ngwudi Ngwaalu.

¹⁹ Ati aang otaci Ngwaalingalu 'to gwani äny nunnu manari äny gwuma igiti ngwulem ndi ondaji, aar nyi Ngwaalu ätä ngwuja'ri nyi 'ranu ndi enggaci ngwüjü yujimida yidi ngwuja'ri ngwanni ngwujaw.

²⁰ Ngwanni ngwuruci nje diji dükäjäär yanni yigäbüciny nyi genne giyirna. Otacar Ngwaalingalu gwani äny ndi ari nyi 'ranu nje ondaji anaku büpär gu.

Aganni gwudi Mi'ra

²¹ Diweengga dāmnār dani Tiyakuj gwanni gwuru dīnād gwuru ligor le'te pu Gideleny, gwa je ondaci yi'ralalu 'dar, nunnu ngaa lenge ndi ari äny nggwo gwuru 'taa na äny nggwo ndi ärrī ange.

²² Yiru giyee yanni yīgābīcīny nyi be ükājā 'danggalu nunnu ngaa lenge ndi ari änyāngā gilo liru 'taa na ara je ojemeye nono.

²³ A adatalu ji ngweengga na ämnājīdī, ämnī gwe Ngwaalu gwanni gwīndī Ngwaalu ngwuru Papa na Deleny dani Yicu Kirictu.

²⁴ A yīmī'rū ji ngwūjī 'dar ngwanni ngwati ämnī Delenya dege dani Yicu Kirictu ännīng gwanni gwati 'ti medadu.

Laro
Laro NT

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Laro

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

This text box needs to have content for PT9 to upload is to the DBL.
All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source
files dated 10 May 2025

80c639f7-4569-5ffa-a77d-5df4c223631f